

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (täysistunto)
9 päivänä joulukuuta 2003 *

Asiassa C-116/02,

jonka Oberlandesgericht Innsbruck (Itävalta) on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Erich Gasser GmbH

vastaan

MISAT Srl

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 21 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; yleissopimus muutoksineen, s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (täysistunto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann, J. N. Cunha Rodrigues ja A. Rosas sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet, R. Schintgen (esittelevä tuomari), F. Macken, N. Colneric ja S. von Bahr,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Erich Gasser GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt K. Schelling,

— MISAT Srl, edustajanaan Rechtsanwältin U. C. Walter,

— Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan vice avvocato generale dello Stato O. Fiumara,

— Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään K. Manji, avustajanaan D. Loyd Jones, QC,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja S. Grünheid,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Erich Gasser GmbH:n, Italian hallituksen, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission 13.5.2003 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.9.2003 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberlandesgericht Innsbruck on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 25.3.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 2.4.2002, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkittamisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan (jäljempänä pöytäkirja) nojalla useita ennakkoratkaisukysymyksiä edellä mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 21 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin tämä yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1;

yleissopimus muutoksineen, s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus).

- 2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat Itävallan oikeuden mukaan perustettu yhtiö Erich Gasser GmbH (jäljempänä Gasser) ja Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö MISAT Srl (jäljempänä MISAT) ja jossa on kyse asianosaisten välisten liikesuhteiden katkeamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Brysselin yleissopimuksen johdanto-osan mukaan sen tarkoituksena on helpottaa tuomioistuinten päätösten vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa EY 293 artiklan mukaisesti ja vahvistaa Euroopan yhteisössä sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa. Johdanto-osassa todetaan myös, että tätä varten on välttämätöntä määritellä sopimusvaltioiden tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta.
- 4 Toimivaltaa koskevat määräykset ovat Brysselin yleissopimuksen II osastossa. Yleissopimuksen 2 artiklassa määrätään pääsäännöstä, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka. Kyseisen yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään kuitenkin, että sopimusta koskevassa asiassa henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä.

- 5 Brysselin yleissopimuksen 16 artiklassa määrätään lisäksi yksinomaista toimivaltaa koskevista säännöistä. Esimerkiksi 16 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan asianosaisen kotipaikasta riippumatta yksinomainen toimivalta asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen tai kiinteän omaisuuden vuokraa, on sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, jossa kiinteistö sijaitsee.
- 6 Kyseisen yleissopimuksen 17 ja 18 artikla koskevat tuomioistuimen toimivaltaa koskevia sopimuksia.

Yleissopimuksen 17 artikla on sanamuodoltaan seuraavanlainen:

”Jos asianosaiset, joista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ovat sopineet, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, ovat ainoastaan tuo tuomioistuin tai tuon valtion tuomioistuimet toimivaltaisia ratkaisemaan asian. Tällainen tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus on tehtävä:

a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, vahvistettava kirjallisesti,

tai

b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä,

tai

- c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama.

— —

Tuomioistuimen toimivaltaa koskevat sopimukset — — ovat tehottomia, jos ne ovat ristiriidassa [vakuutusasioita ja kuluttajansuojaa koskevia riita-asioita koskevien] 12 tai 15 artiklan määräysten kanssa tai jos ne tuomioistuimet, joiden toimivalta on sopimuksella poissuljettu, ovat 16 artiklan mukaan yksinomaisesti toimivaltaisia.

— — .”

- 7 Yleissopimuksen 18 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sen toimivallan lisäksi, joka sopimusvaltion tuomioistuimella on tämän sopimuksen muiden määräysten nojalla, se on toimivaltainen, jos vastaaja vastaa siinä tuomioistuimessa. Tätä määräystä ei kuitenkaan sovelleta, jos vastaaja on vastannut ainoastaan kiistääkseen tuomioistuimen toimivallan tai jos toinen tuomioistuin 16 artiklan mukaan on yksinomaisesti toimivaltainen.”

- 8 Brysselin yleissopimuksen tarkoituksena on myös ehkäistä ristiriitaiset tuomiot. Näin ollen vireilläoloa koskevassa yleissopimuksen 21 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen.

Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tulee muiden tuomioistuinten tuon tuomioistuimen toimivallan vuoksi jättää asia tutkimatta.”

- 9 Tuomioiden tunnustamista koskevassa yleissopimuksen 27 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Tuomiota ei tunnusteta:

— —

- 3) jos tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asianosaisten välillä siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään — — .”

- 10 Kyseisen yleissopimuksen 28 artiklan ensimmäisen kappaleen mukaan ”tuomiota ei tunnusteta myöskään silloin, kun [vakuutusasioista ja kuluttajansuojaa koskevista riita-asioista annettuja tai 16 artiklassa tarkoitettuja] määräyksiä ei ole noudatettu — — ”.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 11 Gasserin kotipaikka on Dornbirn (Itävalta). Se on useiden vuosien ajan myynyt lastenvaatteita MISATille, jonka kotipaikka on Rooma (Italia).
- 12 MISAT haastoi 19.4.2000 Gasserin Tribunale civile e penale di Romaan (Italia), jossa se vaati kyseistä tuomioistuinta toteamaan, että asianosaisten välinen sopimus oli suoraan lain nojalla lakannut olemasta voimassa ja toissijaisesti että sopimus oli lakannut olemasta voimassa kyseisten kahden yhtiön erimielisyyksien vuoksi. MISAT vaati mainittua tuomioistuinta toteamaan, että sen syyksi ei voinut katsoa minkäänlaista sopimuksen täyttämättä jättämistä, ja velvoittamaan Gasserin lojaalisuusvelvollisuuden, huolellisuusvelvollisuuden ja vilpittömän mielen periaatteen loukkaamisen perusteella korvaamaan MISATille aiheutuneen vahingon ja tietyt sille aiheutuneet kulut.
- 13 Gasser nosti 4.12.2000 Landesgericht Feldkirchissä (Itävalta) MISATia vastaan kanteen saadakseen viimeksi mainitun maksamaan maksamatta jätetyt laskut. Perustellakseen kyseisen tuomioistuimen toimivallan Gasser väitti, että kyseinen tuomioistuin oli paitsi Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimusvelvoitteen täyttämispaidan tuomioistuin myös sellaisessa oikeuspaikkalausekkeessa määritelty tuomioistuin, joka sisältyi kaikkiin Gasserin MISATille lähettämiin laskuihin ilman, että viimeksi mainittu olisi esittänyt tältä osin pienintäkään vastalauseetta. Gasserin mukaan nämä seikat osoittavat, että asianosaisten välille muodostuneen käytännön ja Itävallan ja Italian välistä kauppaa koskevan kauppataivan perusteella asianosaiset olivat sopineet Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitettua oikeuspaikkalausekkeesta.
- 14 MISAT vetosi siihen, ettei Landesgericht Feldkirchillä ole toimivaltaa sen takia, että Brysselin yleissopimuksen 2 artiklaan sisältyvän yleisesti sovellettavan säännön mukaisesti toimivaltainen tuomioistuin on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa MISATilla on kotipaikka. MISAT kiisti myös sen, että oikeus-

paikkalausekkeesta olisi koskaan sovittu, ja totesi, että se oli jo ennen kuin Gasser oli nostanut kanteen Landesgericht Feldkirchissä nostanut Tribunale civile e penale di Romassa samaa liikesuhdetta koskevan kanteen.

- 15 Landesgericht Feldkirch päätti Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan nojalla omasta aloitteestaan keskeyttää asian käsittelyn, kunnes Tribunale civile e penale di Roman toimivaltaa koskeva kysymys olisi ratkaistu. Landesgericht vahvisti oman toimivaltansa sopimuksen täyttämisaikakunnan tuomioistuimena, mutta ei lausunut siitä, oliko oikeuspaikkalausekkeesta sovittu, vaan totesi, että vaikka vastaajalle lähetetyissä laskuissa mainittiin järjestelmällisesti Dornbirnin tuomioistuimet kohdassa ”toimivaltaiset tuomioistuimet”, tilauksissa ei sitä vastoin ollut mainintaa oikeuspaikan valinnasta.
- 16 Gasser valitti tästä ratkaisusta Oberlandesgericht Innsbruckiin ja vaati, että Landesgericht Feldkirch todetaan toimivaltaiseksi ja että riita-asian käsittelyä ei keskeytetä.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo aluksi, että käsiteltävänä olevassa asiassa on todellakin kyse vireilläolovaikutuksesta, koska asianosaiset ovat samat ja koska Itävallan ja Italian tuomioistuimissa nostetut kanteet koskevat samaa asiaa Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitettulla tavalla, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on kyseistä artiklaa tulkinnut (ks. vastaavasti asia 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, tuomio 8.12.1987, Kok. 1987, s. 4861, Kok. Ep. IX, s. 273)
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ensiksi, että Landesgericht Feldkirch ei ole lausunut oikeuspaikkalausekkeen olemassaolosta, minkä jälkeen se tarkastelee kysymystä siitä, voidaanko sitä, että yksi sopimuspuolista on toistuvasti ja ilman vastalauseita maksanut toisen sopimuspuolen lähettämiä laskuja, vaikka kyseiset laskut sisälsivät oikeuspaikkalausekkeen, pitää Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan ensimmäisen kappaleen c kohdassa tarkoitettuna

tuomioistuimen toimivaltaa koskevana sopimuksena. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sopimuspuolten tällainen käyttäytyminen vastaa sopimuspuoliin sovellettavaa kansainvälistä kauppatapaa, jonka sopimuspuolet tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea. Jos oikeuspaikkalausekkeen olemassaolo todettaisiin, Landesgericht Feldkirch olisi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan mukaan ainoa toimivaltainen tuomioistuin käsittelemään kyseistä riita-asiaa. Tässä tilanteessa nousee esille kysymys siitä, onko kyseisen yleissopimuksen 21 artiklassa määrättyä velvollisuutta keskeyttää asian käsittely kuitenkin noudatettava.

- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nostaa esille myös kysymyksen siitä, missä määrin se, että oikeudenkäynnit siinä sopimusvaltiossa, jossa se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, sijaitsee, kestävät yleisesti liian kauan, on omiaan vaikuttamaan Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan soveltamiseen.

- 20 Oberlandesgericht on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voiko tuomioistuin, joka esittää ennakkoratkaisukysymyksiä yhteisöjen tuomioistuimelle, esittää nämä kysymykset tukeutuen asianosaisen väitteisiin (joita ei ole osoitettu vääriksi) — olipa nämä väitteet (yksityiskohtaisesti) riitautettu tai ei — vai onko kyseiset väitteet ratkaistava todistelumenetellyssä aineelliset tosiseikat huomioon ottaen (ja jos on, niin missä määrin)?

2) Voiko — — Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettu muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, tutkia sen tuomioistuimen toimivallan, jossa kanne on ensin nostettu, sel-

laisessa tapauksessa, että ensiksi mainitulla tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitetun tuomioistuimen toimivaltaa koskevan sopimuksen perusteella, vai onko sen oikeuspaikkalausekkeesta huolimatta toimittava Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa määrättyllä tavalla?

- 3) Voiko se seikka, että oikeudenkäynnit pitkittyvät tietyssä sopimusvaltiossa (suurelta osin riippumatta asianosaisten toiminnasta) jopa siihen pisteeseen, että kyseinen pitkittyminen saattaa vakavasti loukata asianosaisen etuja, aiheuttaa sen, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitetun muun tuomioistuimen kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, ei ole toimittava kyseisessä artiklassa määrättyllä tavalla?
- 4) Voidaanko 24.3.2001 annetussa Italian laissa nro 89 säädetyillä oikeus-suojakeinoilla perustella se, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa sovelletaan siinäkin tapauksessa, että asianosaisen edut saattavat vaarantua italialaisessa tuomioistuimessa käytävän oikeudenkäynnin mahdollisesti kohtuuttoman keston takia ja että tämän takia (ks. edellä esitetty kolmas kysymys) ei ole tarpeen menetellä Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa määrättyllä tavalla?
- 5) Millä edellytyksillä muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, voi tarvittaessa jättää soveltamatta Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa?
- 6) Kuinka tuomioistuimen on meneteltävä, jos sen ei kolmannessa kysymyksessä esitetystä tilanteesta ole sovellettava Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan määräyksiä?

Jos Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on kuitenkin sovellettava myös kolmannessa kysymyksessä esitetystä tilanteesta, ei neljänteen, viidenteen ja kuudenteen kysymykseen ole tarpeen vastata.”

Ensimmäinen kysymys

- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään, voiko kansallinen tuomioistuin pyytää pöytäkirjan nojalla yhteisöjen tuomioistuinta tulkitsemaan Brysselin yleissopimusta, vaikka kyseinen tuomioistuin tukeutuu pääasian asianosaisen esittämiin sellaisiin väitteisiin, joiden oikeellisuutta se ei ole vielä tarkistanut.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tässä yhteydessä siihen, että toinen ennakkoratkaisukysymys perustuu olettamukseen, jota pääasiaa käsittelevä tuomioistuin ei ole vielä vahvistanut ja jonka mukaan Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitetun oikeuspaikkalausekkeen mukaisesti pääasian olisi toimivaltainen ratkaisemaan se tuomioistuin, jonka tuomiopiiriin Dornbirn kuuluu.
- 23 Tältä osin on muistettava, että ottaen huomioon pöytäkirjassa määrätyn ennakkoratkaisumenettelyä koskevan toimivallan jaon yksinomaan kansallisen tuomioistuimen asiana on määrittää niiden kysymysten kohde, jotka se haluaa esittää yhteisöjen tuomioistuimelle. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on nimittäin kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (asia C-220/95, Van den Boogaard, tuomio 27.2.1997, Kok. 1997, s. I-1147, 16 kohta; asia C-295/95, Farrell, tuomio 20.3.1997, Kok. 1997, s. I-1683, 11 kohta; asia C-159/97, Castelletti, tuomio 16.3.1999, Kok. 1999, s. I-1597, 14 kohta ja asia C-111/01, Gantner Electronic, tuomio 8.5.2003, Kok. 2003, s. I-4207, 34 ja 38 kohta).

- 24 Se yhteistyön henki, jonka on vallittava ennakkoratkaisumenettelyn yhteydessä, merkitsee kuitenkin sitä, että kansallinen tuomioistuin omalta osaltaan ottaa huomioon sen, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on myötävaikuttaa lainkäyttöön jäsenvaltioissa eikä antaa neuvoa-antavia lausuntoja yleisluonteisista tai hypoteettisista kysymyksistä. Jotta yhteisöjen tuomioistuin voisi esittää Brysselin yleissopimuksen hyödyllisen tulkinnan, on tarkoituksenmukaista, että kansallinen tuomioistuin määrittelee sellaiset asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat, joita pyydetty tulkinta koskee, ja on välttämätöntä, että se selittää, minkä vuoksi se katsoo asian ratkaisemisen vaativan vastausta sen esittämiin kysymyksiin (ks. vastaavasti em. asia Gantner Electronic, tuomion 35, 37 ja 38 kohta).
- 25 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä tosiseikoista ilmenee, että oikeuspaikkalausekkeen olemassaoloa koskeva oletamus ei ole puhtaasti hypoteettinen.
- 26 Kuten yhtäältä komissio ja toisaalta julkiasiamies ratkaisuehdotuksensa 38—41 kohdassa ovat lisäksi todenneet, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on katsonut tarpeelliseksi esittää yhteisöjen tuomioistuimelle toisen ennakkoratkaisukysymyksen, jolla pyritään selvittämään, voidaanko oikeuspaikkalausekkeen olemassaolon perusteella jättää soveltamatta Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa ennen sen tutkimista, onko pääasiassa kyse Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitettusta oikeuspaikkalausekkeesta ja tähän liittyvästä kansainvälisestä kauppatastavasta, mihin saatetaan tarvita monitahoisia ja kalliita selvityksiä. Jos mainittuun kysymykseen vastataan myöntävästi, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava se, onko tällainen oikeuspaikkalauseke olemassa, ja jos näin on, sen on todettava, että se on yksinomaisesti toimivaltainen ratkaisemaan pääasian. Käänteisessä tilanteessa eli jos vastaus on kieltävä, Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan määräyksiä on sovellettava, jolloin sillä, onko oikeuspaikkalauseketta olemassa, ei enää ole merkitystä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle.

- 27 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että kansallinen tuomioistuin voi pöytäkirjan nojalla pyytää yhteisöjen tuomioistuinta tulkitsemaan Brysselin yleissopimusta sellaistenkin pääasian asianosaisen väitteiden perusteella, joiden oikeellisuutta se ei vielä ole varmistanut, kun se asian erityispiirteiden perusteella katsoo, että ennakkoratkaisu on tarpeen asian ratkaisemiseksi ja että sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä on merkitystä asian kannalta. Kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin ilmoitettava yhteisöjen tuomioistuimelle sellaiset asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin voi esittää kyseistä yleissopimusta koskevan hyödyllisen tulkinnan, ja ilmoitettava ne syyt, joiden perusteella se katsoo, että vastaus sen esittämiin kysymyksiin on tarpeellinen asian ratkaisemisen kannalta.

Toinen kysymys

- 28 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee toisella ennakkoratkaisukysymyksellään, onko Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa tulkittava siten, että muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu ja jolla on oikeuspaikkalausekkeen nojalla yksinomainen toimivalta, voi kyseisestä artiklasta poiketen ratkaista riita-asian ennen kuin se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toteaa, ettei se ole asiassa toimivaltainen.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

- 29 Gasser ja yhdistyneen kuningaskunnan hallitus toteavat, että kysymykseen on vastattava myöntävästi. Ne vetoavat tulkintansa tueksi asiassa C-351/89, Overseas Union Insurance ym., 27.6.1991 annettuun tuomioon (Kok. 1991, s. I-3317), jonka mukaan ”jollei sellaisesta tapauksesta, että muulla tuomioistuimella kuin sillä, jossa kanne on ensin nostettu, on yleissopimuksessa ja erityisesti sen 16 artiklassa määrätty yksinomainen toimivalta, muuta johdu”, yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava siten, että kun sen tuomioistuimen, jossa kanne on ensin nostettu, toimivalta

riitautetaan, muun tuomioistuimen ainoa mahdollisuus — siinä tapauksessa, ettei se jätä asiaa tutkimatta — on keskeyttää asian käsittely, eikä se voi itse tutkia sen tuomioistuimen toimivaltaa, jossa kanne on ensin nostettu. Gasserin ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan kyseisen yleissopimuksen 16 ja 17 artiklaa ei ole aihetta käsitellä eri tavalla vireilläolovaikutuksen kannalta.

- 30 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus korostaa, että vaikka 17 artiklalla on Brysselin yleissopimuksessa määrättyjen toimivaltaperusteiden hierarkiassa alempi asema kuin 16 artiklalla, sillä on kuitenkin korkeampi asema kuin muilla toimivaltaperusteilla, kuten saman yleissopimuksen 2 artiklalla ja 5 ja 6 artiklassa olevilla erityistä toimivaltaa koskevilla säännöillä. Kansalliset tuomioistuimet ovat näin ollen velvollisia omasta aloitteestaan arvioimaan, onko 17 artiklaa sovellettava ja onko niiden sen perusteella tarvittaessa todettava, ettei niillä ole toimivaltaa.
- 31 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus toteaa lisäksi, että Brysselin yleissopimuksen 17 ja 21 artiklan välistä suhdetta on tutkittava ottaen huomioon kansainvälisen kaupan tarpeet. Kauppatapaa sopia riita-asioissa toimivaltaisista tuomioistuimista on Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan tuettava ja kannustettava. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus toteaa, että tällaisilla lausekkeilla nimittäin edistetään oikeusvarmuutta kauppasuhteissa, koska niiden avulla osapuolet voivat riidan syntyessä helposti määritellä ne tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia ratkaisemaan kyseisen riidan.
- 32 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus toteaa, että yhteisöjen tuomioistuin on perustellut Brysselin yleissopimuksen 21 artiklassa määrättyä yleisesti sovellettavaa sääntöä edellä mainitussa asiassa Overseas Union Insurance ym. antamansa tuomion 23 kohdassa toteamalla, että muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, ei missään tapauksessa ole paremmassa asemassa kuin se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, lausuakseen viimeksi mainitun tuomioistuimen toimivallasta. Näitä perusteluja ei Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan voida kuitenkaan soveltaa sellaisissa tapauksissa, joissa muulla tuomioistuimella kuin sillä, jossa kanne on ensin nostettu, on yksinomainen toimivalta Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan nojalla. Tällaisissa tapauksissa oikeuspaikkalausekkeessa osoitettu tuomioistuin voi pääsääntöisesti paremmin lausua kyseisen lausekkeen vaikutuksesta, koska sovelletaan sen jäsenvaltion aineellista oikeutta, jonka alueella osoitettu tuomioistuin sijaitsee.

- 33 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus myöntää lopuksi, että sen kannattama näkemys saattaa aiheuttaa keskenään ristiriitaisia tuomioita koskevan vaaran. Tämän vaaran poistamiseksi Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus kehottaa yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että tuomioistuimen, jossa kanne on ensin nostettu ja jonka toimivalta on riitautettu oikeuspaikkalausekkeen nojalla, on keskeytettävä asian käsittely, kunnes tuomioistuin, joka on määrätty oikeuspaikkalausekkeessa ja jossa kanne on nostettu myöhemmin, on lausunut toimivallastaan.
- 34 MISAT, Italian hallitus ja komissio kannattavat sitä vastoin Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan soveltamista ja näin ollen muuta tuomioistuinta kuin sitä, jossa kanne on ensin nostettu, koskevaa velvollisuutta keskeyttää asian käsittely.
- 35 Komissio ja Italian hallitus katsovat, että poikkeusta, joka tehdään sen tuomioistuimen toimivallan hyväksi, jossa kanne on nostettu myöhemmin, sillä perusteella, että sillä on Brysselin yleissopimuksen 16 artiklan nojalla yksinomainen toimivalta, ei voida laajentaa koskemaan sellaista tuomioistuinta, joka on osoitettu toimivaltaista tuomioistuinta koskevassa sopimuksessa.
- 36 Komissio perustelee sen, että 21 artiklassa määrätystä säännöstä poiketaan 16 artiklaa sovellettaessa, Brysselin yleissopimuksen 28 artiklan ensimmäisellä kappaleella, jonka mukaan tuomioita, jotka on annettu siinä valtiossa, jossa sijaitsee se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, ja loukattu samalla sen tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, kyseisen yleissopimuksen 16 artiklaan perustuvaa yksinomaista toimivaltaa, ei voida tunnustaa missään sopimusvaltiossa. Näin ollen olisi epäjohdonmukaista velvoittaa kyseisen yleissopimuksen 21 artiklan nojalla viimeksi mainittu tuomioistuin, jolla on yksinomainen toimivalta, keskeyttämään asian käsittelyn ja jättämään asia tutkimatta sellaisen tuomioistuimen hyväksi, joka ei ole toimivaltainen. Tällainen ratkaisu johtaisi siihen, että asianosaiset saavat tuomioistuimelta, joka ei ole toimivaltainen, tuomion, jolla voi olla oikeusvaikutuksia ainoastaan siinä sopimusvaltiossa, jossa se on annettu. Tällaisessa tapauksessa Brysselin yleissopimuksen tavoite eli oikeussuojan parantaminen ja tässä tarkoituksessa sen varmistaminen, että yksityisoikeuden alalla annetut tuomiot tunnustetaan ja pannaan täytäntöön rajat ylittäen, jäisi komission mukaan saavuttamatta.

- 37 Näitä näkökohtia ei komission mukaan voida kuitenkaan soveltaa silloin, kun on kyse toimivallasta, joka Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan nojalla annetaan muulle tuomioistuimelle kuin sille, jossa kanne on ensin nostettu. Kyseisen yleissopimuksen 28 artiklaa ei nimittäin sovelleta silloin kun 17 artiklaa — joka kuuluu kyseisen yleissopimuksen II osaston 6 jaksoon — on rikottu. Komissio toteaa, että tuomio, joka annetaan loukaten sitä yksinomaista toimivaltaa, joka muulla tuomioistuimella kuin sillä, jossa kanne on ensin nostettu, on oikeuspaikkalausekkeen perusteella, on tunnustettava ja pantava täytäntöön kaikissa sopimusvaltioissa.
- 38 Komissio korostaa myös, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan tarkoituksena on paitsi välttää se, että annetaan ristiriitaisia tuomioita, joita kyseisen yleissopimuksen 27 artiklan 3 kohdan mukaan ei tunnusteta, myös turvata prosessiekonomia, koska muun tuomioistuimen kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on ensiksi keskeytettävä asian käsittely ja sitten jätettävä asia tutkimatta, jos se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, todetaan toimivaltaiseksi. Komission mukaan tämä selvä sääntö luo oikeusvarmuutta.
- 39 Komissio viittaa edellä mainitussa asiassa Overseas Union Insurance ym. annetun tuomion 23 kohtaan ja katsoo, että muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, ei missään tapauksessa ole paremmassa asemassa kuin se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, lausumaan siitä, onko viimeksi mainittu tuomioistuin toimivaltainen. Käsiteltävänä olevassa asiassa italialainen tuomioistuin on komission mukaan yhtä hyvässä asemassa kuin itävaltalainen tuomioistuin tutkimaan, onko se Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan nojalla toimivaltainen sillä perusteella, että Itävallan ja Italian välistä kauppaa koskevan kauppatavan perusteella asianosaiset ovat määränneet, että sillä tuomioistuimella, jonka tuomiopiiriin pääasian kantajan kotipaikka kuuluu, on yksinomainen toimivalta.
- 40 Komissio ja Italian hallitus huomauttavat lopuksi, että Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitettu toimivalta poikkeaa kyseisen yleissopimuksen 16 artiklassa tarkoitetusta toimivallasta siten, että viimeksi mainitun artiklan soveltamisalalla sopimuspuolet eivät voi tehdä kyseisen artiklan vastaisia tuomioistuimen toimivaltaa koskevia sopimuksia (17 artiklan kolmas kappale). Sopimuspuolilla on komission ja Italian hallituksen mukaan lisäksi mahdollisuus milloin tahansa poistaa 17 artiklassa tarkoitettu oikeuspaikkalauseke tai muuttaa

sitä. Asia on näin esimerkiksi kyseisen yleissopimuksen 18 artiklan mukaisessa tapauksessa, jossa sopimuspuoli nostaa kanteen muussa valtiossa kuin siinä, josta on sovittu oikeuspaikkalausekkeessa, ja toinen sopimuspuoli vastaa kyseisessä valtiossa kiistämättä sen tuomioistuimen toimivaltaa, jossa kanne on nostettu (ks. tämänsuuntaisesti asia 150/80, *Elefanten Schuh*, tuomio 24.6.1981, Kok. 1981, s. 1671, 10 ja 11 kohta).

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

- 41 Aluksi on muistettava, että Brysselin yleissopimuksen 21 artikla sijaitsee toisiinsa liittyviä kanteita koskevan 22 artiklan kanssa kyseisen yleissopimuksen II osaston 8 jaksossa ja että kyseisellä yleissopimuksella pyritään hyvän oikeudenkäytön turvaamiseksi Euroopan yhteisössä välttämään rinnakkaiset oikeudenkäynnit eri sopimusvaltioissa ja tästä mahdollisesti aiheutuvat tuomioiden ristiriitaisuudet. Kyseisellä säännöstöllä pyritään näin ollen mahdollisuuksien mukaan sulkemaan alusta alkaen pois kyseisen yleissopimuksen 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tilanteen kaltainen tilanne eli se, että tuomiota ei tunnusteta siksi, että se on ristiriidassa samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, annetun tuomion kanssa (ks. em. asia *Gubisch Maschinenfabrik*, tuomion 8 kohta). Tästä seuraa, että näiden tavoitteiden saavuttamiseksi 21 artiklaa on tulkittava laajasti ja siten, että se kattaa lähtökohtaisesti kaikki tilanteet, jotka koskevat vireilläolovaikutusta sopimusvaltioiden tuomioistuinmissa, riippumatta asianosaisten kotipaikasta (em. asia *Overseas Union Insurance ym.*, tuomion 16 kohta).
- 42 Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan selvästä sanamuodosta ilmenee, että vireilläolovaikutus aiheuttaa, että muun tuomioistuimen kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltainen, ja jos näin on, jätettävä asia tutkimatta viimeksi mainitun tuomioistuimen hyväksi.
- 43 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on myös edellä mainitussa asiassa *Overseas Union Insurance ym.* antamansa tuomion 13 kohdassa todennut, 21 artiklassa ei mitenkään erotella Brysselin yleissopimuksessa määrättyjä toimivaltaperusteita.

- 44 On totta, että ennen kuin yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainitussa asiassa Overseas Union Insurance ym. antamansa tuomion 26 kohdassa, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava siten, että kun tuomioistuimen, jossa kanne on ensin nostettu, toimivalta kiistetään, muun tuomioistuimen kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, ainoa mahdollisuus — siinä tapauksessa, ettei se jätä asiaa tutkimatta — on keskeyttää asian käsittely, eikä se voi itse tutkia sen tuomioistuimen toimivaltaa, jossa kanne on ensin nostettu, yhteisöjen tuomioistuin teki kuitenkin varauman, joka koski tilannetta, jossa muulla tuomioistuimella kuin sillä, jossa kanne on ensin nostettu, on kyseisessä yleissopimuksessa ja erityisesti sen 16 artiklassa määrätty yksinomainen toimivalta.
- 45 Mainitun tuomion 20 kohdasta ilmenee kuitenkin, että koska pääasiassa ei ollut väitettykään, että muulla tuomioistuimella kuin sillä, jossa kanne oli ensin nostettu, olisi ollut yksinomainen toimivalta, yhteisöjen tuomioistuin on ainoastaan jättänyt ottamatta kantaa yleissopimuksen 21 artiklan tulkintaan siinä tapauksessa, jonka osalta se on tehnyt erityisen varauman.
- 46 Käsiteltävänä olevassa asiassa muun tuomioistuimen kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltaan vedotaan yleissopimuksen 17 artiklan perusteella.
- 47 Tämä seikka ei kuitenkaan ole omiaan asettamaan kyseenalaiseksi kyseisen yleissopimuksen 21 artiklaan sisältyvän sellaisen menettelysäännön soveltamista, joka perustuu selvästi ja yksinomaan siihen aikajärjestykseen, jossa kanteet on nostettu kyseisissä tuomioistuimissa.
- 48 Lisäksi on todettava, että muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, ei ole missään tapauksessa paremmassa asemassa kuin se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, lausumaan siitä, onko viimeksi mainittu tuomioistuin toimivaltainen. Tämä toimivalta nimittäin määräytyy suoraan Brysselin yleissopimuksen sellaisten sääntöjen perusteella, jotka ovat samat molemmille tuomioistuimille ja joita kumpikin niistä voi tulkita ja soveltaa samalla auktoriteetilla (ks. vastaavasti em. asia Overseas Union Insurance, tuomion 23 kohta).

- 49 Kun on olemassa Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitettu oikeuspaikkalauseke, on paitsi niin, kuten komissio on todennut, että asianosaisilla on aina mahdollisuus olla vetoamatta kyseiseen lausekkeeseen ja erityisesti että vastaajalla on yleissopimuksen 18 artiklaan perustuva mahdollisuus vastata tuomioistuimessa, jossa kanne on ensin nostettu, vetoamatta oikeuspaikkalausekkeen perusteella siihen, ettei kyseisellä tuomioistuimella ole toimivaltaa, myös niin, että kyseisten tilanteiden ulkopuolella sen tuomioistuimen, jossa kanne on ensin nostettu, asiana on tarkistaa, onko kyseinen lauseke olemassa, ja jättää asia tutkimatta, jos 17 artiklan perusteella todetaan, että asianosaiset ovat tosiasiassa sopineet, että muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, on yksinomaan toimivaltainen.
- 50 Riippumatta siitä, että Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa viitataan kansainvälisiin kauppatapoihin, sen varmistaminen, että sopimuspuolten tahdot ovat tosiasiallisesti yhtyneet, on kuitenkin yksi tämän määräyksen tavoitteista, joka perustuu siihen, että heikompaa sopimuspuolta on suojattava estämällä se, että yhden sopimuspuolen sopimukseen sisällyttämät oikeuspaikkalausekkeet jäisivät huomaamatta (ks. asia C-106/95, MSG, tuomio 20.2.1997, Kok. 1997, s. I-911, 17 kohta ja em. asia Castelletti, tuomion 19 kohta).
- 51 Näin ollen on todettava, että ottaen huomioon ne kiistat, joita voi nousta esille jopa siltä osin, ovatko sopimuspuolten tahdot yhtyneet siten, että on noudatettu Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa ilmaistuja tiukkoja muotoedellytyksiä, kyseisen yleissopimuksen tavoitteena olevan oikeusvarmuuden kanssa on yhdenmukaista se, että kun kyse on vireilläolovaikutuksesta, on määriteltävä selvästi ja täsmällisesti se, kumpi kahdesta kansallisesta tuomioistuimesta toteaa, onko se kyseisen yleissopimuksen sääntöjen mukaan toimivaltainen. Yleissopimuksen 21 artiklan sanamuodosta ilmenee selvästi, että tuomioistuimen, jossa kanne on ensin nostettu, on ratkaistava omaa toimivaltaansa koskeva kysymys ottaen nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa huomioon oikeuspaikkalauseke, johon kyseisessä tuomioistuimessa vedotaan ja jota on pidettävä sellaisena itsenäisenä käsitteenä, jota arvioidaan ainoastaan kyseisen 17 artiklan vaatimusten perusteella (ks. vastaavasti asia C-214/89, Powell Duffryn, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. I-1745, Kok. Ep. XII, s. I-29, 14 kohta).

- 52 Lisäksi on todettava, että edellä esitetystä seuraavaa Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan tulkintaa vahvistaa kyseisen yleissopimuksen 19 artikla, jossa määrätään sopimusvaltion tuomioistuimen velvollisuudesta jättää asia tutkimatta omasta aloitteestaan ainoastaan niissä tapauksissa, joissa ”nostettu kanne koskee pääasiallisesti asiaa, jonka toisen sopimusvaltion tuomioistuin on 16 artiklan mukaan yksinomaisesti toimivaltainen tutkimaan”. Brysselin yleissopimuksen 19 artikla ei koske yleissopimuksen 17 artiklaa.
- 53 Lopuksi on huomautettava, että sellaiset vaikeudet, joihin Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on vedonnut ja jotka johtuvat sellaisten asianosaisten viivytystoimenpiteistä, jotka haluavat viivästyttää pääasian ratkaisemista ja jotka nostavat kanteen sellaisessa tuomioistuimessa, jonka osalta ne tietävät, ettei se oikeuspaikkalausekkeen takia ole toimivaltainen, eivät ole omiaan asettamaan kyseenalaiseksi Brysselin yleissopimuksen jonkin määräyksen tulkintaa, joka seuraa kyseisen määräyksen sanamuodosta ja päämäärästä.
- 54 Edellä esitetty huomioon ottaen toiseen kysymykseen on vastattava, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava siten, että muun tuomioistuimen, jonka toimivaltaan vedotaan oikeuspaikkalausekkeen perusteella kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on kuitenkin keskeytettävä asian käsittely, kunnes tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on todennut, ettei se ole toimivaltainen.

Kolmas kysymys

- 55 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kolmannella kysymyksellään pääasiallisesti selvittää, onko Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa tulkittava

siten, että sen määräyksistä voidaan poiketa silloin, kun oikeudenkäynnit sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa sijaitsee se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, kestävät yleisesti kohtuuttoman kauan.

Tutkittavaksi ottaminen

- 56 Komissio esittää epäilyksiä mainitun kysymyksen tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä ja näin ollen myös kolmatta kysymystä seuraavista kysymyksistä, jotka liittyvät kolmanteen kysymykseen, sillä perusteella, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ole esittänyt konkreettisia seikkoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä, että Tribunale civile e penale di Roma on laiminlyönyt velvollisuuden ratkaista asia kohtuullisessa ajassa ja rikkonut siten ihmis-oikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä EIOS) 6 artiklaa.
- 57 Tätä kantaa ei voida hyväksyä. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 87 kohdassa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt kysymyksen siitä, voiko tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, pätevästi jättää Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa soveltamatta, ottaen huomioon nimenomaan sen, että sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa kanne on ensin nostettu, oikeudenkäynnit kestävät yleisesti kohtuuttoman kauan. Jotta voidaan vastata tähän kysymykseen, jota ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pitänyt tarpeellisenä pääasian ratkaisemisen kannalta, ei ole tarpeen, että kyseinen tuomioistuin toimittaa tietoja oikeudenkäynnin kulusta Tribunale civile e penale di Romassa.
- 58 Kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava.

Aineellinen kysymys

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

- 59 Gasserin mukaan Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on joka tapauksessa tulkittava siten, että vältetään kohtuuttoman pitkät (eli yli kolme vuotta kestävät) oikeudenkäynnit, jotka Gasserin mukaan ovat EIOS:n 6 artiklan vastaisia ja merkitsevät liikkumisvapauksiin kohdistuvia rajoituksia, sellaisina kuin nämä vapaudet on taattu EY 28, EY 39, EY 48 ja EY 49 artiklassa. Gasserin mukaan Euroopan unionin viranomaisten tai kansallisten tuomioistuinten olisi määritettävä ne valtiot, joissa oikeudenkäynnit tunnetusti ovat kohtuuttoman pitkiä.
- 60 Gasser toteaa myös, että siinä tapauksessa, ettei minkäänlaista toimivaltaa koskevaa ratkaisua ole tehty kuudessa kuukaudessa siitä, kun kanne nostettiin ensimmäisessä tuomioistuimessa, tai minkäänlaista toimivaltaa koskevaa lopullista ratkaisua ei ole tehty vuoden kuluessa kyseisen kanteen nostamisesta, Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on jätettävä soveltamatta. Gasser väittää, että sen valtion tuomioistuimilla, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on oikeus ratkaista itse toimivaltaa koskeva kysymys ja hieman pidempien määräaikojen kuluttua myös pääasia.
- 61 Myös Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsoo, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava ottaen huomioon EIOS:n 6 artikla. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus huomauttaa tältä osin, että kaupallisen riita-asian mahdollinen velallinen nostaa usein valitsemassaan tuomioistuimessa kanteen, jossa se vaatii toteamaan, ettei se ole miltään osin vastuussa, tietoisena siitä, että kyseinen oikeudenkäynti tulee kestämaan erityisen kauan, ja tarkoituksenaan viivyttää itselleen vastaista tuomiota useita vuosia.

- 62 Mainitun 21 artiklan automaattinen soveltaminen tällaisessa tilanteessa antaisi yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan mahdolliselle velalliselle huomattavan ja perusteettoman edun, jonka avulla hän voisi kontrolloida oikeudenkäyntiä tai hän voisi jopa saada aikaan sen, ettei velkoja esitä vaatimuksiaan oikeudessa.
- 63 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ehdottaa tässä tilanteessa yhteisöjen tuomioistuimelle, että tämä myöntäisi kyseistä 21 artiklaa koskevan sellaisen poikkeuksen, joka mahdollistaisi sen, että tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, voi tutkia sen tuomioistuimen toimivallan, jossa kanne on ensin nostettu, silloin kun
- 1) kantaja on vilpillisessä mielessä nostanut kanteen sellaisessa tuomioistuimessa, joka ei ole toimivaltainen, estääkseen oikeudenkäynnin toisen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jotka ovat toimivaltaisia Brysselin yleissopimuksen nojalla, ja kun
 - 2) tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, ei ole päättänyt omasta toimivallastaan kohtuullisessa ajassa.
- 64 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus toteaa lisäksi, että kansallisten tuomioistuinten olisi arvioitava näitä edellytyksiä kaikki asian kannalta merkitykselliset olosuhteet huomioon ottaen.
- 65 MISAT, Italian hallitus ja komissio tukevat sitä vastoin näkemystä siitä, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on sovellettava täysimääräisesti riippumatta siitä, että jossakin kyseisistä valtioista oikeudenkäynnit kestävät kohtuuttoman kauan.

- 66 MISAT toteaa, että kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen annettava myöntävä vastaus aiheuttaisi oikeudellista epävarmuutta ja lisäisi riita-asian asianosaisille aiheutuvia taloudellisia kustannuksia, koska nämä olisivat pakotettuja käymään oikeutta samanaikaisesti kahden eri valtion tuomioistuimissa ja vastaamaan kahdessa asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa voimatta ennakoida, kumpi kyseisistä tuomioistuinista ratkaisee asian ensin. Tuomioistuinten toimivaltaa koskevien, jo nyt runsaslukuisten riitojen määrä kasvaisi tarpeettomasti, mikä edistäisi oikeusjärjestyksen lamaantumista.

- 67 Komissio muistuttaa, että Brysselin yleissopimus perustuu molemminpuoliseen luottamukseen ja sopimusvaltioiden tuomioistuinten yhdenvertaisuuteen ja että siinä luodaan toimivaltaa koskeva sitova järjestelmä, jota kaikki kyseisen yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tuomioistuimet ovat velvollisia noudattamaan. Yleissopimus mahdollistaa sen, että sopimusvaltioille asetetaan velvollisuus vastavuoroisesti tunnustaa ja panna täytäntöön tuomioistuinten tuomioita yksinkertaisin menettelyin. Kyseinen tuomioistuinten toimivaltaa koskeva sitova järjestelmä edistää komission mukaan samalla oikeusvarmuutta, koska Brysselin yleissopimuksen sääntöjen ansiosta asianosaiset ja tuomioistuimet voivat säännönmukaisesti ja helposti määritellä kansainvälisen toimivallan. Kyseisessä järjestelmässä mainitun yleissopimuksen II osaston 8 jakson tarkoituksena on ehkäistä toimivaltaa koskevat ristiriidat ja toisistaan poikkeavat tuomiot.

- 68 Brysselin yleissopimuksen filosofian ja tavoitteiden kanssa ei komission mukaan ole sovittavissa yhteen se, että kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus noudattaa vireilläolovaikutusta koskevia sääntöjä ainoastaan silloin, kun ne katsovat, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, ratkaisee asian kohtuullisessa ajassa. Kyseisessä yleissopimuksessa ei komission mukaan missään kohdin määrätä, että tuomioistuimet voivat vedota oikeudenkäyntien viivästymiseen muissa sopimusvaltioissa välttyäkseen soveltamasta yleissopimuksen määräyksiä.

- 69 Komissio toteaa lisäksi, että se hetki, josta alkaen oikeudenkäynti muodostuu kohtuuttoman pitkäksi siten, että kyseinen kesto saattaa vakavasti vahingoittaa asianosaisen etuja, voidaan vahvistaa ainoastaan sellaisen arvioinnin perusteella,

jossa otetaan huomioon kaikki kyseisen tapauksen olosuhteet. Tätä kysymystä ei komission mukaan voida säännellä Brysselin yleissopimuksen perusteella. Tämän asian tutkiminen kuuluu nimittäin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle, eivätkä kansalliset tuomioistuimet voi asettaa itseään edellä mainitun tuomioistuimen asemaan tukeutumalla Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaan.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

- 70 Kuten yhtäältä komissio ja toisaalta julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 88 ja 89 kohdassa ovat todenneet, Brysselin yleissopimuksen 21 artiklan tulkitseminen siten, että kyseistä artiklaa on jätettävä soveltamatta tapauksessa, jossa tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on sellaisen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka tuomioistuimissa käsittelyajat yleisesti kestävät kohtuuttoman kauan, olisi selvästi kyseisen yleissopimuksen sanamuodon, systematiikan ja päämäärän vastaista.
- 71 Mainittu yleissopimus ei nimittäin yhtäältä sisällä mitään määräystä, jonka nojalla yleissopimuksen määräyksiä ja erityisesti sen 21 artiklaa lakattaisiin soveltamasta sen takia, että asianomaisen sopimusvaltion tuomioistuimissa käytävät oikeudenkäynnit ovat pitkäkestoisia.
- 72 Toisaalta on muistettava, että Brysselin yleissopimus perustuu välttämättä luottamukselle, jota sopimusvaltiot osoittavat vastavuoroisesti toistensa oikeusjärjestyksille ja lainkäyttöelimille. Nimenomaan tämä keskinäinen luottamus on mahdollistanut sellaisen toimivaltaa koskevan sitovan järjestelmän käyttöönoton, jota kaikki yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tuomioistuimet ovat velvollisia noudattamaan, ja sen, että samat valtiot ovat vastaavasti luopuneet omista ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista kansallisista säännöistään tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan yksinkertaistetun menettelyn hyväksi. On myös kiistatonta, että kyseisen

yleissopimuksen tarkoituksena on näin ollen taata oikeusvarmuus antamalla yksityisille mahdollisuus riittävällä varmuudella ennakoida toimivaltainen tuomioistuin.

- 73 Edellä esitetty huomioon ottaen kolmanteen kysymykseen on vastattava, että Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava siten, ettei sen määräyksistä voida poiketa silloin, kun oikeudenkäynnit sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa sijaitsee se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, kestävät yleisesti kohtuuttoman kauan.

Neljäs, viides ja kuudes kysymys

- 74 Ottaen huomioon kolmanteen kysymykseen annettu vastaus ei ole tarpeen vastata neljänteen, viidenteen ja kuudenteen kysymykseen, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt ainoastaan siinä tapauksessa, että kolmanteen kysymykseen olisi vastattu myöntävästi.

Oikeudenkäyntikulut

- 75 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Oberlandesgericht Innsbruckin 25.3.2002 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Kansallinen tuomioistuin voi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkittamisesta yhteisöjen tuomioistui-
messä 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan, sellaisena kuin tämä
yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-
Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä
kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 teh-
dyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleis-
sopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä
yleissopimuksella, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liitty-
misestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta
1989 tehdyllä yleissopimuksella ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja
Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytä-
kirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella, nojalla
pyytää yhteisöjen tuomioistuinta tulkitsemaan kyseistä yleissopimusta pää-
asian asianosaisen sellaistenkin väitteiden perusteella, joiden oikeellisuutta se
ei vielä ole varmistanut, kun se asian erityispiirteiden perusteella katsoo, että
ennakkoratkaisu on tarpeen asian ratkaisemiseksi ja että sen yhteisöjen
tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä on merkitystä asian kannalta.
Kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin ilmoitettava yhteisöjen tuomiois-
tuimelle sellaiset asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat, joiden perus-
teella yhteisöjen tuomioistuin voi esittää kyseistä yleissopimusta koskevan
hyödyllisen tulkinnan, ja ilmoitettava ne syyt, joiden perusteella se katsoo,
että vastaus sen esittämiin kysymyksiin on tarpeellinen asian ratkaisemisen
kannalta.

- 2) Mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava siten, että muun tuomioistuimen, jonka toimivaltaan vedotaan oikeuspaikkalausekkeen perusteella kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on kuitenkin keskeytettävä asian käsittely, kunnes tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on todennut, ettei se ole toimivaltainen.
- 3) Mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava siten, ettei sen määräyksistä voida poiketa silloin, kun oikeudenkäynnit sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa sijaitsee se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, kestävät yleisesti kohtuuttoman kauan.

Skouris	Jann	Timmermans
Gulmann	Cunha Rodrigues	Rosas
Edward	La Pergola	Puissochet
Schintgen	Macken	Colneric
	von Bahr	

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä joulukuuta 2003.

R. Grass

kirjaaja

V. Skouris

presidentti